

153 Een lange weg vóór ons, mannen (?)

In de methadonpost in Arnhem kwamen in 1983 dagelijks tientallen (jonge) mannen en vrouwen methadon halen in een poging om van hun heroïneverslaving af te komen. De methadon werd volgens een strak schema afgebouwd. De 'klanten' hadden het daar moeilijk mee, agressie was niet zelden het gevolg: er werd gescholden, met geweld bedreigd en meer dan dat, het meubilair werd nog wel eens 'verplaatst'. Maar er was ook een heel opvallend fenomeen: mannelijke verslaafden slaagden er meestal beter in zich aan het afkickregiem te houden als ze een vrouwelijke partner hadden die zich met hun verslaving bemoeide. Ze toonden dan ook vrijwel geen agressie. Ik was in die jaren de coördinator van het 'hulpverleningscircuit voor verslaafden regio Arnhem', waarin zeven instellingen een op elkaar afgestemd hulpaanbod hadden. Methadon werd op één plaats verstrekt.

Ik stelde de vraag of de agressie zou verminderen als een vrouw, nadrukkelijk zichtbaar aanwezig, leiding zou geven aan de methadonverstrekking. Die vraag sloeg in: 'het is toch vanzelfsprekend dat je op zo'n riskante plek een man benoemt!' Uiteindelijk werd toch een jonge vrouw benoemd, die er zeker niet uitzag alsof ze in haar vrijetijd aan kickboksen deed. Het effect was verbluffend. Er ontstond een geheel andere sfeer op de methadonpost, de agressie nam sterk af. De mannelijke vanzelfsprekendheid bleek niet vanzelfsprekend.

Tien jaar later, de Hogeschool Windesheim in Zwolle, het resultaat van een fusie van twaalf scholen voor hoger onderwijs. Er moest een nieuwe directeur benoemd worden aan de ook niet meer zelfstandige Hogere Technische School, toen nog een bolwerk van mannen. Het College van bestuur, waarvan ik voorzitter was, startte de procedure. Een adviescommissie en de ondernemingsraad bogen zich over het profiel en legden hun wensen op tafel. Zo moest de beoogde man in elk geval wél verstand van en hart voor techniek hebben.

Inmiddels was ik al enige tijd op het spoor van een adjunct-directeur uit een geheel andere sector van Windesheim, die geen technicus was, maar wel de sprong naar een directeursfunctie zou kunnen maken. Omdat de adjunct dat zelf ook graag wilde en ook de HTS zag zitten, werd een formele procedure gestart die begon met een bijeenkomst waarin ik de beoogde kandidaat wilde introduceren. Na enkele inleidende overwegingen zei ik: "Nu wil ik graag de beoogde man bij jullie introduceren; haar naam is X, adjunct-directeur van de sector Y." Een stilte volgde. Het effect was verbluffend, ook omdat X geen onbekende vrouw op de hogeschool was. Voor de aanwezige mannen was het echter zó vanzelfsprekend geweest dat de beoogde kandidaat een man zou zijn, dat er oprechte verbazing, misschien zelfs wel verbijstering voelbaar en zichtbaar was. Het daarop volgende proces verliep heel erg goed, ze werd benoemd en het personeel en de directeur hadden samen een goede tijd. Tot ze een nieuwe sprong maakte – ze werd mijn collega. Een jaar later werd ik uitgenodigd om op Wereldvrouwendag een lezing op de hogeschool te houden: een bijzondere ervaring!

Twee ervaringen uit mijn eigen loopbaan, waarin heel manifest werd hoezeer de maatschappij toen nog gevangen zat in het oude denken over de positie, rol en kwaliteiten van vrouwen. Er was de mannelijke vanzelfsprekendheid van ongelijk(waardig)heid.

Is het nu anders? Als het gaat om de toedeling van posities en functies zijn het nog steeds veelal machtige mannen die in machtige beslissingsorganen zelf bepalen of ze bereid zijn hun vanzelfsprekende macht los te laten waardoor vrouwen in staat zijn om door 'het glazen plafond' heen te breken. Maar Nederland is toch een moderne samenleving waarin mannen en vrouwen gelijkwaardig mogen leven, met gelijke kansen en rechten? Dat is toch wel vanzelfsprekend in 2021? Vergeet het maar. Op vele gebieden zijn we zeker een samenleving waar het voor velen goed leven is, maar als het over de invloed van vrouwen op invloedrijke posities gaat slaat Nederland in Europa

een modderfiguur. Als vrouwen het wel wagen zich in ons publieke domein te roeren kunnen ze verzekerd zijn van een stortvloed van haatberichten op sociale media. Met name Twitter stelt mannen – mogelijk keurige vaders, chefs, artsen, bestuurders, kerk- of moskeebezoekers, voetbalsupporters – in staat om hun mannelijke onmacht om te zetten in schijnbare virtuele macht door anoniem de meest walgelijke, seksistische, discriminerende verwensingen te lozen in het riool van de moderne samenleving. Vrouwelijke kandidaten voor de Tweede Kamer, ze worden nu – op weg naar de verkiezingsdagen – bestookt met duizenden haatberichten. Zeg nu niet, dat dit uitzonderlijk gedrag is, want deze tsunami van verzet tegen de vrouw als een gelijkwaardig mens gedijt in een cultuur waarin wij mannen deze bagger bagatelliseren en – het ergst – er over zwijgen!

Er is ook geïnstitutionaliseerde ongelijk(waardig)heid van vrouwen en mannen. Meer dan vier miljoen(!) mannen en vrouwen behoren tot een maatschappelijke en/of religieuze gemeenschap waarin hoog gezeten mannen over de macht beschikken om over de positie van onmachtig gehouden vrouwen te beslissen. Het verdrietigste is: die vrouwonderdrukkende macht wordt in die gemeenschappen zo niet aanvaard dan wel gedoogd.

Maar geen misverstand: we kunnen wel de schouders ophalen over de achterstelling van vrouwen in deze groeperingen, maar dan moeten we toch ook in eigen kring rondkijken. Want onze gehele samenleving is doordrenkt van de ongelijk(waardig)heid van vrouwen en mannen op bijvoorbeeld sociaal-economisch gebied. Nergens elders is er in de EG (op Spanje na) zo'n lage arbeidsparticipatie van vrouwen als in ons land. Bijna de helft van de Nederlandse vrouwen kan zonder partner niet financieel zelfstandig leven.

Nu zijn er mannen, zeker machtige mannen, die hier fijntjes op wijzen als het gesprek gaat over bijvoorbeeld het 'glazen plafond'. Het zijn – zeggen zij – vooral de vrouwen zélf die veroorzaken dat nog steeds relatief weinig vrouwen maatschappelijk invloedrijke functies vervullen. Als er meer vrouwen zouden gaan werken en meer uren zouden werken, zouden er 'vanzelf' meer vrouwen naar hogere functies doorstromen. Helaas, het is een drogredenering waarin ware feiten gevolgd worden door een foute sprong naar een verkeerde conclusie. Want het is wél waar: als de arbeidsparticipatie van vrouwen toeneemt worden daardoor zeker een aantal ernstige personeelstekorten opgelost en neemt hun financiële afhankelijkheid af. Maar het is niét waar dat daardoor de macht afneemt van mannen in beslisorganen waarin zij over vrouwen beslissen. Daarvoor is nodig dat machtige mannen de moed hebben om hun vanzelfsprekende macht over vrouwen los te laten.

Wij mannen moeten bevrijders worden. Niet van vrouwen; wij moeten onszélf bevrijden. Hoe lang is nog de weg naar onze vrijheid? Zodat wij vrij uitspreken dat wij vrouwen én onszelf tekort doen als wij vrouwen anders bejegenen dan mannen, alleen omdat ze vrouw zijn? Je kunt zwijgen of spreken over de wijze waarop wij mannen vrouwen wel of niet tot hun recht laten komen. Onze keuze laat zien wie wij zijn en waar wij voor staan.

Muziek. Eerst een werk van een vrouwelijke componist: Clara Schumann (1819-1896). Velen, ook componisten zoals Chopin, bewonderden haar werk. Toch bleek het moeilijk om als vrouw erkend te worden als componist. Ze was 15, toen ze het pianoconcert in a-mineur voltooide en op 9-11-1835 zelf speelde in het Gewand-haus in Leipzig onder leiding van Felix Mendelssohn. Twee uitvoeringen door twee vrouwen:

1) [hier](#) het gehele concert; maar vanaf 06:24 zie en hoor je het mooiste tweede deel: *Romanze*.

2) [hier](#) begint het tweede deel, Romanze, direct. "Con grazia", schreef Clara erbij. Welnu, gratie hoor je!

Als tweede: één van de mooiste aria's uit een barokopera. [Scherza infida](#) van G.F. Händel. Een door haar man verraden vrouw zoekt zingend een uitweg voor haar woede en verdriet. Begeleid door een eindeloos deinende fagot en strijkers. Wonderschoon! Lees [hier](#) wat ik er over schreef in mijn boek : "Muziek waar het hart van gaat zingen".